



РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА
412-55/24
Београд



Заштитник грађана
Zaštitnik građana



дел. бр. 31760 датум: 30.12.2024.

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

МОНИТОРИНГ УСТАНОВА У КОЈИМА СЕ НАЛАЗЕ ЛИЦА ЛИШЕНА СЛОБОДЕ

МОНИТОРИНГ ПОЛИЦИЈСКИХ УПРАВА И СТАНИЦА

ПРАЋЕЊЕ ПОСТУПАЊА ПРЕМА ДОВЕДЕНИМ И ЗАДРЖАНИМ ЛИЦИМА

Извештај о посети Полицијској управи за град Београд

Београд, децембар 2024. године

МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамом разговара са тим лицима и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, као и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају. По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеним установама. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсменима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

У институцији Заштитника грађана формирана је посебна организациона јединица Одељење националног механизма за превенцију тортуре, која обавља стручне послове НПМ.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ,² којим је предвиђено да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног јавног позива,³ Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ, и то: Комитет правника за људска права, Виктимолошко друштво Србије, Центар за интеграцију младих, Хелсиншки одбор за људска права у Србији, Одбор за људска права Ваљево, Кликаktiv – Центар за развој социјалних политика и Групу 484.

¹ "Сл. лист СЦГ – Међународни уговори", бр. 16/05 и 2/06 и "Сл. гласник РС – Међународни уговори", бр. 7/11.

² Потписан 12. децембра 2011. год.

³ Објављен на интернет страници Заштитника грађана 02. септембра 2024. године.

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

УСТАНОВЕ	Полицијска управа за град Београд (полицијске станице: Нови Београд, Земун, Врачар, Стари град, Вождовац, Савски венац, Звездара, Раковица Чукарица и седиште ПУ за град Београд) Окружни затвор у Београду
ВРЕМЕ	новембар – децембар 2024. године
ОСНОВ	Послови НПМ, у складу са чл. 2а Закона о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака
ЦИЉ	Одвраћање органа јавне власти и службених лица од било каквог облика злостављања или мучења, као и њиховог усмеравања на стварање услова и поступање према лицима лишеним слободе у складу са важећим прописима и стандардима, све у циљу превенције тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака
ВРСТА	Тематска
НАЈАВА	Посете свим полицијским станицама и Окружном затвору у Београду су биле ненајављене
ПОСЕТЕ ОБАВИО	Заштитник грађана, у сарадњи са удружењем Комитет правника за људска права (YUCOM)
САСТАВ ТИМА	Вођа тима: др Наташа Тањевић, заменица заштитника грађана Чланови тима: Ивана Босиљчић, Стручна служба Заштитника грађана Маја Јовић, Стручна служба Заштитника грађана / Одељење НПМ Уна Даниловић, Комитет правника за људска права YUCOM

САРАДЊА СЛУЖБЕНИХ ЛИЦА СА ТИМОМ НПМ

Службеници свих посећених установа су остварили пуну сарадњу са НПМ и омогућили му да оствари свој мандат. Члановима тима су пружене све тражене информације и омогућен приступ просторијама, увид у документацију и ненадзирани разговори са доведеним, задржаним и притвореним лицима.

Професионално поступање руководства и службеника током посете НПМ представља пример добре праксе у поступању, у складу са законом предвиђеном обавезом сарадње органа са НПМ.

ТОК ПОСЕТЕ

НПМ је посетио Окружни затвор у Београду 26. новембра 2024. године, где је разговарао са 15 притвореника који су у последњих пар месеци примљени у Завод и то на околности поступања полиције током њиховог хапшења, полицијског задржавања и

примене других полицијских овлашћења, као и начина обављања првог лекарског прегледа по пријему у Завод. Такође, НПМ је извршио и увид у документацију о првим лекарским прегледима појединих притвореника.

Потом је, у периоду од 26.11.-10.12.2024. године, НПМ подељен у два подтима обавио посете полицијским станицама у саставу ПУ за град Београд⁴.

Током посета, НПМ је од полицијских службеника прибавио информације о начину поступања према задржаним лицима, извршио увид у документацију о задржавању и обишао просторије за задржавање. Током посета, НПМ је обавио разговоре са 4 лица која су се током посета налазила у просторијама за задржавање у ПС Вождовац, ПС Земун, ПС Звездара и седишту ПУ.

2. УТВРЂЕНО СТАЊЕ И ПРЕПОРУКЕ

Током ових посета, НПМ је контролисао начин остваривања основних права задржаних лица, која су у исто време заштитне мере од злостављања, и то: право на приступ лекару и адвокату, право задржаног лица да о свом лишењу слободе обавести блиску особу, као и начин на који се задржана лица обавештавају о својим правима. Истовремено, НПМ је проверавао и да ли су просторије за задржавање у складу са прописаним условима, односно важећим стандардима.

2.1. ОБАВЕШТАВАЊЕ О ПРАВИМА И ДОКУМЕНТАЦИЈА

НПМ је уочио да се документација о задржаним лицима у највећој мери уредно води, те да предмети задржавања садрже обавештење о правима, решење о задржавању, потврде о привремено одузетим и враћеним предметима, записник о задржавању и осталу документацију од значаја за поступак задржавања. У појединим полицијским станицама, међу овом документацијом се налазе и извештаји о примени полицијских овлашћења.

НПМ на овом месту посебно похваљује поступање полицијских службеника у седишту ПУ за град Београд имајући у виду чињеницу да начин на који се води евиденција која је везана за остваривање права задржаних лица представља пример добре праксе.

У предметима о задржавању у које је тим НПМ остварио увид, налазила су се писмена обавештења о правима доведених и задржаних лица, која су била потписана или је пак био наведен податак да је лице одбило да исто потпише. **У ПС Нови Београд и седишту ПУ уочен је пример добре праксе да се у случају да лице одбије да потпише обавештење о правима наводи и разлог за наведено.**

НПМ је уочио у појединим посећеним станицама и предмете о задржавању страних држављана, који су садржали печат судског тумача, оверен на обавештењу о правима, а у ПС Вождовац и обавештење о правима на арапском језику. У ПС Звездара, у појединим предметима о задржавању страних држављана у прекршајном поступку затечена су обавештења о правима на енглеском језику, с обзиром на то да су страни држављани изјавили да тај језик говоре и разумеју.

Међутим, тим НПМ је у већем броју посећених станица уочио да у појединим предметима о задржавању у кривичним поступцима писмени формулар – обавештење о правима, није одговарајући, јер садржи информације из члана 294. Законика о

⁴ ПС Палилула није посећена из разлога што су у току радови на реновирању исте.

кривичном поступку, који уређује поступак задржавања лица, али не и листу права задржаног.

1.

УТВРЂЕНО

У ПУ за град Београд за писмено обавештавање лица задржаних у кривичном поступку о њиховим правима у појединим случајевима је коришћен неодговарајући формулар обавештења о правима.

РАЗЛОЗИ

Слаба је корист од права која имају особе лишене слободе уколико нису упознате са постојањем тих права. Дакле, неопходно је да особе одведене у полицијски притвор буду изричито упознате са својим правима, без одлагања и на језику који разумеју. Да би се обезбедило да ово буде и урађено, треба увести праксу да се лицима задржаним од стране полиције одмах по притварању да формулар у коме се наводе ова права. Уз то, од тих особа треба тражити да потпишу изјаву којом потврђују да су упозната са својим правима.⁵

ЦПТ препоручује српским властима да предузму кораке како би се обезбедило да без одлагања осигурају да сва лица која је полиција задржала буду у потпуности обавештена о својим основним правима од самог почетка њиховог лишавања слободе (то јест, од тренутка када су дужна да остану у полицији). То би требало осигурати пружањем јасних усмених информација на самом почетку, које би се допуњавале што је пре могуће (то јест, одмах по њиховом доласку у полицијске просторије) давањем писменог обрасца у којем би се њихова права директно приказивала. Даље, Комитет такође препоручује да се различите верзије информативних листова обједине и стандардизују и да увек садрже право притвореног лица да обавести трећу страну и да приступи лекару како је наведено у члану 69. ЗКП.⁶

Лице које се задржава обавештава се усмено и уручивањем писаног обавештења на матерњем или језику који разуме о његовим правима, и то:

1. да буде обавештено о разлозима задржавања;
2. да буде поучено да није дужно ништа да изјави, а да све што изјави може бити у законом прописаном поступку употребљено против њега као доказ;
3. на браниоца по свом избору, да неометано обави разговор са браниоцем, да бранилац присуствује његовом саслушању;
4. да буде обавештено да ће се бранилац одредити по службеној дужности, ако га само не изабере, када је то законом обавезно;
5. да се о времену и месту задржавања обавести лице по његовом избору, дипломатско конзуларни представник државе чији је држављанин или представник одговарајуће међународне организације ако је лице избеглица или лице без држављанства;
6. да се без одлагања о задржавању обавести лице или орган старатељства ако је потребно обезбедити заштиту или старање о детету или другим лицима о којима се стара задржано лице;
7. да неометано контактира са дипломатско конзуларним представником своје државе, односно представником одговарајуће међународне организације;
8. да га прегледа лекар;
9. на исхрану и непрекидни осмочасовни одмор;

⁵ Стандарди ЦПТ: Нови стандарди у погледу полицијског притвора, ЦПТ/Инф (2002) 15, пар. 44.

⁶ Србија: Посета ЦПТ 2021, ЦПТ/Инф (2022) 03, пар. 38.

10. да покрене поступак пред надлежним полицијским или правосудним органима ради испитивања законитости задржавања или надокнаде штете.

Полицијски службеник ће задржаном лицу уручити писано обавештење из става 1. овог члана.

После уручења обавештења из става 2. овог члана, полицијски службеник ће задржано лице позвати да потпише примерак обавештења. Ако задржано лице одбије да прими обавештење или одбије да га потпише или је неписмено, полицијски службеник ће наведено констатовати на обавештењу.⁷

ПРЕПОРУКА

ПУ за град Београд ће обезбедити да полицијске станице у њеном саставу свим лицима која су задржана у кривичном поступку уручују одговарајућа писмена обавештења о правима задржаних лица, односно образац у ком ће бити наведена права задржаног из члана 29. Правилника о полицијским овлашћењима.

Притвореници са којима је тим НПМ обавио разговоре су навели да су обавештени о својим правима и усмено и уручењем писаног обрасца обавештења о правима.

Три задржана лица су такође навела да су обавештени о својим правима и усмено и уручењем писаног обрасца обавештења о правима. Једно задржано лице је навело да није добило писано обавештење о правима, али увидом у документацију је утврђено да је упознат са правима и да је потписао обавештење о правима али, према речима полицијских службеника, није желео да исто држи код себе.

Предмети о задржавању садржали су решења о задржавању, са поуком о праву на жалбу и потписима задржаних лица којима су потврдили њихов пријем. Уочено је и да се решења о задржавању, уручују лицима убрзо по довођењу у полицијску станицу. У предметима се налазе и потврде о привремено одузетим предметима са таксативно набројаним стварима (назив одузетог предмета и количина која је одузета), као и потврде о враћеним предметима. Ове потврде су биле потписане или је било наведено да је лице одбило да их потпише.

Задржаним лицима се у свим посећеним полицијским станицама омогућава да ову документацију држе код себе током трајања задржавања. Уколико то не желе, документација се чува заједно са привремено одузетим стварима.

О току задржавања се води записник. Записници се уредно попуњавају и када су у питању задржавања у прекршајном поступку, у складу са правилима о безбедности саобраћаја на путевима и јавног реда и мира и када су у питању задржавања у кривичном поступку, односно до 48 сати. Ипак, у ПС Раковица у неколико предмета о задржавању лица до 48 сати уочено је погрешно рачунање времена почетка задржавања по ЗКП. Тако примера ради, у записнику о задржавању је констатовано да је задржавање почело у 18:45, а да је разговор са браниоцем лице обавило у 18:20, односно да је задржавање започето у 20 часова, а да је бранилац обавештен у 19.20.

Дакле, време контактирања браниоца, као и његовог боравка у полицијској станици је, према подацима у записнику о задржавању, претходило времену од када се рачуна да је започето задржавање, што указује на то да је задржано лице извесно време пре тога ухапшено, односно доведено или се одазвало на позив, а да то време није рачунато као почетак задржавања.

⁷ Правилник о полицијским овлашћењима ("Сл. гласник РС", бр. 41/19 и 93/22), чл. 29.

2.

УТВРЂЕНО

У ПС Раковица у појединим предметима о задржавању лица по ЗКП, почетак задржавања није правилно рачунат.

РАЗЛОЗИ

Доношење решења о задржавању и поступање по жалби на донето решење врши се у складу са законом на основу којег је задржавање одређено.⁸

Лице ухапшено у складу са чланом 291. став 1. и чланом 292. став 1. Законика о кривичном поступку, као и осумњиченог из члана 289. ст. 1. и 2. тог законика, јавни тужилац може изузетно задржати ради саслушања најдуже 48 часова од часа хапшења, односно одазивања на позив.⁹

Време задржавања лица се рачуна од момента започињања примене полицијског овлашћења довођење када су се стекли услови за задржавање у прекршајном поступку, односно од момента хапшења или одазивања на позив када су се стекли услови за задржавање у кривичном поступку.¹⁰

ПРЕПОРУКА

У ПС Раковица почетак задржавања у кривичном поступку ће се рачунати од момента хапшења, односно одазивања лица на позив.

Записници о задржавању које је тим НПМ прегледао садрже и податке о обиласцима задржаних лица, при чему су обиласци били учестали, уз евидентирање времена обиласка и понашања (активности) задржаног лица (лежи, спава, једе, шета, изјавило да нема примедби, комуникативно и сл.), као и податке о обедовању, односно да ли је лице обедовало или је пак одбило оброк. **НПМ похваљује наведено поступање као пример добре праксе.** Примера ради, у ПС Земун се наводи и име службеника који је обишао задржано лице и све напомене које у вези са тим постоје. У ПС Врачар и ПС Вождовац се такође наводе подаци о томе да је полицијски службеник обишао лице, да се лице изјаснило да нема потребу ни за чим итд., а у ПС Нови Београд и напомена да је са лицем обављен разговор пре почетка задржавања, односно смештаја у просторију за задржавање и сл.

2.2. ОБАВЕШТАВАЊЕ БЛИСКОГ ЛИЦА

Доведена и задржана лица остварују право на обавештење треће особе тако што полицијски службеници обављају телефонски позив или лице само зове са службеног или личног телефона, у присуству полицијских службеника. Уколико полицијски службеници обавештавају блиску особу задржаног лица, то раде или у његовом присуству или о томе обавесте задржаног.

НПМ похваљује чињеницу да се у свим посећеним станицама у записницима о задржавању уносе подаци о томе да је лице желело да обавести блиску особу и коју,

⁸ Закон о полицији („Сл. гласник РС“, бр. 6/16, 24/18 и 87/2018), чл. 86. ст. 2.

⁹ Законик о кривичном поступку („Сл. гласник РС“, бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013, 55/2014 и 35/2019), чл. 294. ст. 1.

¹⁰ Правилник о полицијским овлашћењима („Сл. гласник РС“, бр. 41/2019), чл. 32.

као и да ли је та особа обавештена и када. У супротном, у записнике се уписује податак да лице није желело никога да обавести.

Увидом у записнике о задржавању уочено је да исти садрже податке о томе кога је лице желело да обавести о лишењу слободе, као и податак о томе ко је обавештен и када.

Притвореници са којима је тим НПМ обавио разговоре су навели да су имали могућност да о задржавању обавесте блиску особу по избору и да им је ово право омогућено непосредно након лишења слободе. Задржана лица са којим је обављен разговор су такође навела да им је ово право омогућено.

2.3. ПРАВО НА ЛЕКАРСКИ ПРЕГЛЕД

Доведена и задржана лица се прегледају од стране лекара на лични захтев или уколико полицијски службеници уоче повреде или из других разлога сматрају да је лицу неопходна медицинска нега. Позива се Градски завод за хитну медицинску помоћ, а прегледи се обављају у просторији, или у за то намењеној просторији (седиште ПУ) или другим службеним просторијама у полицијској станици.

У односу на стање уочено током претходне посете полицијским станицама у саставу ПУ за град Београд, НПМ је током ове посете уочио значајно унапређење у поступању у овом делу. У посећеним полицијским станицама, полицијски службеници најчешће не присуствују лекарском прегледу, а уколико пак присуствују, то се чини на захтев лекара из разлога безбедности, што се и писмено констатује на записнику. **НПМ у овом делу похваљује посебно поступање ПС Земун, ПС Савски венац и седишта ПУ за град Београд.** У наведеним полицијским станицама се детаљно евидентирају све уочене повреде (примера ради, огреботина на десној шасти, посекотина на десном длану и сл.), са наводима лица о настанку повреда као и податак о томе да је лицу понуђен лекарски преглед али да исти није желео и сл. Такође, према службеним наводима, а што је потврђено и увидом у документацију, полицијски службеници у седишту ПУ за град Београд у случајевима када се на задржавање у просторије Дежурне службе доводи лице које има видљиве повреде, одбијају да приме лице без претходно обављеног лекарског прегледа, односно лекарског извештаја.

Извештаји о лекарским прегледима се дају задржаном лицу и не одлажу се у предмете о задржавању. У записник се уноси време и разлог обављања прегледа, број протокола и име лекара, као и податак о томе да полицијски службеници нису присуствовали прегледу, односно да јесу на захтев лекара. Ни у једној посећеној станици, међу документацијом о задржавању није пронађена медицинска документација.

Притворена лица са којима је тим НПМ обавио разговор су навела да нису имала потребу за лекарским прегледом или да им је на захтев преглед омогућен и да полицијски службеници нису присуствовали истом. Задржана лица са којим је обављен разговор су навела да нису имали потребе за лекарским прегледом.

2.4. ПРИСТУП БРАНИОЦУ

Лицима лишеним слободе се омогућава да, непосредно по доласку у службене просторије, позову браниоца по свом избору или им се у случају обавезне одбране, ако не ангажују браниоца по свом избору, одређује бранилац по службеној дужности. Наведено је потврђено увидом у решења о задржавању и записнике о задржавању лица. Лица задржана у прекршајном поступку или у складу са правилима о безбедности саобраћаја на путевима по правилу не желе да ангажују браниоца, а сва лица задржана

у кривичном поступку су имала или изабраног браниоца или им је постављен бранилац по службеној дужности.

Записници о задржавању садрже податке о томе да ли је бранилац ангажован, његово/њено име и презиме и време када је контактиран, када је приступио задржаном лицу и када је обавио разговор са лицем.

Слично као и када је у питању остваривање права задржаних лица да о свом лишењу слободе обавесте особу по избору, и у погледу **евидентирања остваривања права на приступ браниоцу је остварен напредак**. Ово је делом последица и унапређених образаца записника о задржавању, који сада пружају могућност прегледнијег уноса ових података.

Притвореници и задржана лица са којима је тим НПМ обавио разговоре су навели да су имали браниоца, изабраног или постављеног по службеној дужности.

2.5. УСЛОВИ БОРАВКА У ПРОСТОРИЈАМА ЗА ЗАДРЖАВАЊЕ

НПМ похваљује Министарство унутрашњих послова у погледу активности које су предузете у циљу унапређења материјалних услова у просторијама за задржавање у ПУ за град Београд, с обзиром на чињеницу да је у посећеним полицијским станицама вршена адаптација просторија за задржавање како би биле у складу са важећим прописима и стандардима.

Међутим, НПМ скреће пажњу на чињеницу да у ПС Земун, ПС Нови Београд, ПС Вождовац, поједине просторије за задржавање нису у функцији, из различитих разлога (на пример због квара на водоводној мрежи, због тога што је поднета пријава против лица које је у њој боравило, због оштећења туђе ствари (лице је оштетило металну мрежу и на зиду исцртало узнемирујући цртеж - обешеног човека), због тога што не ради грејно тело и сл.

Такође, НПМ указује на чињеницу да се просторије за задржавање у ПС Чукарица не користе већ 2-3 године због проблема са канализацијом и прокишњавањем. Просторије за задржавање у ПС Раковица се такође не користе у зимском периоду јер јачина грејања није задовољавајућа те су просторије хладне. НПМ је уочио да овај проблем постоји и у просторијама за задржавање у ПС Врачар.

НПМ би желео да од Министарства унутрашњих послова добије додатне информације о санацији проблема који постоје у просторијама за задржавање у ПС Раковица, ПС Чукарица, ПС Земун и ПС Врачар, односно о активностима које се предузимају како би биле стављене у функцију.

Такође, у појединим станицама (ПС Нови Београд, ПС Вождовац) НПМ је уочио да постоји проблем везан за редовно одржавање чистоће просторија за задржавање, **те скреће пажњу на наведено како би се предузеле активности у циљу унапређења**. Наиме, према службеним наводима разлог за наведено произлази из чињенице да је недовољан број спремачица која су задужене за чишћење целе зграде и просторија за задржавање, а са друге стране постоји велика флукуација задржаних лица. Примера ради, у ПС Нови Београд је од почетка 2024. године било 901 лица на задржавању, а у ПС Вождовац 670.

НПМ би желео да укаже и на недостатак постељине у мањем броју станица, односно на тешкоће које постоје везано за прање исте, а посебно у станицама у којима постоји велики број задржавања, попут ПС Нови Београд. Употреба јастучница, чаршава и навлака је потребна због одржавања хигијенских услова у просторији и обезбеђивања адекватних услова за боравак задржаних лица, али оне истовремено и чувају од уништења и прљања остале делове постељине.

3.

ПРЕПОРУКА

ПУ за град Београд ће за све просторије за задржавање обезбедити довољно комплетне постељине, коју ће редовно одржавати чистом.

Свим задржаним лицима је доступна вода за пиће, на чесмама у просторијама за задржавање, и обезбеђена исхрана.

У ПС Раковица монитори у дежурној служби тренутно нису били у функцији због проблема са електричним инсталацијама због чега се ова станица писаним путем обратили Сектору за материјално-финансијске послове. У ПС Звездара унутар просторије за задржавање није се налазило обавештење о видео надзору.

НПМ би желео да од Министарства унутрашњих послова добије информацију о томе да ли је проблем са мониторима у ПС Раковица у међувремену саниран.

4.

УТВРЂЕНО

У ПС Звездара употреба видео надзора у просторији за задржавање није означена унутар просторија.

РАЗЛОЗИ

За надзор над задржаним лицима могу се користити системи за видео-акустично снимање намењени за надзор простора, осим просторија за хигијенске потребе задржаног лица. Употреба система за видео-акустично снимање из става 3. овог члана мора бити видно означена.¹¹

Просторије за задржавање које се непосредно физички не надзиру од стране полицијског службеника, морају имати уређаје за видео надзор и позивање полицијских службеника. Употреба уређаја за видео надзор, мора бити видно означена у просторији за задржавање.¹²

ПРЕПОРУКА

ПС Звездара ће обавештење о видео надзору у просторији за задржавање истаћи на видно место унутар просторије.

¹¹ Правилник о полицијским овлашћењима, чл. 35. ст. 3. и 4.

¹² Правилник о условима које треба да испуњавају просторије за задржавање лица ("Сл. гласник РС", бр. 34/18), чл. 7. ст. 2. и 3.

2.6. НАВОДИ О ЗЛОСТАВЉАЊУ

Задржана лица са којима је тим НПМ обавио ненадзирани разговори нису имала примедби на поступање полицијских службеника према њима током лишења слободе, задржавања и примене других полицијских овлашћења. Неколико њих се изузетно похвално изразило о поступању полиције, за које су сматрали да је коректно, професионално и у складу са законом.

Међутим, четири притворена лица са којима је тим НПМ обавио ненадзирани заговори у ОЗ Београд су имала примедби на поступање полицијских службеника према њима, пре свега криминалистичких инспектора. Током посета полицијским станицама, тим НПМ је увидом у документацију у посећеним полицијским станицама и Окружном затвору у Београду проверио те наводе и утврдио следеће:

Лице А.А. је навело да је приликом хапшења задобио повреду на образу када су га службеници 4. одељења УКП оборили на под на тераси стана у којем је ухапшен. Увидом у записник о задржавању у седишту ПУ, уочено је да је примљен са повредама, те да је од стране УКП вођен на лекарски преглед, на којем је констатовано ко је прегледао лице, број протокола, које су повреде констатоване. Приликом првог лекарског прегледа по пријему у завод, лекару није навео како је задобио предметну повреду, већ је навео да има алергију. Увидом у документацију са првог лекарског прегледа по пријему у завод, уочено је да се наводи лица о начину настанка повреда не могу довести у везу са констатованим повредама, те је у конкретном случају извештај са прегледа достављен управнику, односно о наведеном је обавештено надлежно тужилаштво.

Лице Б.Б. је навело да су га лишили слободе припадници 4. одељења УКП и приликом хапшења оборили на тротоар, о који је ударио главом. Лице је навело да је задобио више удараца од стране инспектора, али није желело да наведе на који начин, уз образложење „сви знају како они брутално поступају“. Приликом првог лекарског прегледа по пријему у завод, лекару је рекао да је повреде задобио тако што је пао. И у овом случају, увидом у документацију са првог лекарског прегледа по пријему у завод, уочено је да се наводи лица о начину настанка повреда не могу довести у везу са констатованим повредама, те је у конкретном случају извештај са прегледа достављен управнику, односно о наведеном обавештено надлежно тужилаштво.

Лице В.В. је такође навело да је задобио повреде од стране инспектора 4. одељења УКП, на начин да су му задали пар шамара и удараца у руку и леђа. Међутим, увидом у документацију са првог лекарског прегледа по пријему у завод, констатовано је да је лице примљено без видљивих повреда, док су уочене промене на кожи на леђима и рамену описане као гљивичне промене. Лицу је дата терапија за наведено и промене су се убрзо повукле.

Лице Г.Г. је навео да је имао проблем са саобраћајним полицајцима са којима се и потукао и том приликом задобио хематом на глави јер је оборен на земљу. Наведено је констатовано и на првом лекарском прегледу по пријему у завод.

НПМ подсећа да би полицијским службеницима требало редовно указивати и подсећати их, укључујући и одговарајуће програме обуке, да при хапшењу не смеју користити више силе него што је неопходно и да, када се ухапшена лица ставе под контролу, не може бити оправдања за даљу употребу силе.

С тим у вези, НПМ упућује овај Извештај и Комисији за спровођење стандарда полицијског поступања у области превенције тортуре како би наставила са

активностима које предузима у циљу подизања свести о забрани било ког облика неадекватног поступања према лицима лишеним слободе.

2.6.1. ПРВИ ЛЕКАРСКИ ПРЕГЛЕД ПО ПРИЈЕМУ У ЗАВОД

Први лекарски прегледи по пријему у Завод се обављају најкасније у року од 24 часа од пријема. Први лекарски преглед се састоји од узимања анамнезе у оквиру које се лица питају у вези са тренутним стањем здравља, постојањем какве хроничне соматске или менталне болести, болести зависности и сл. Физикални преглед подразумева мерење телесне висине и тежине, мерење крвног притиска, аускултације грудног коша. Здравствени картон се отвара при сваком првом прегледу. Лица при првом прегледу свлаче одећу у циљу прегледа (инспекције) целог тела. Први лекарски преглед се обавља у приватности, без присуства немедицинског особља.

Осим једног, сва остала притворена лица са којима је обављен разговор су навела да су се приликом прегледа скидали на голо и да припадници службе за обезбеђење нису присуствовали лекарском прегледу.

Увидом у поједине здравствене картоне уочено је да лекари на првом лекарском прегледу, између осталог, констатују да ли лице има или нема свежих повреда при пријему у Завод, да су повреде детаљно описане, са наводима лица о начину настанка повреда и мишљењем лекара о повезаности уочених повреда и навода лица, као и да су све повреде фотографисане и уцртане у шему тела.

Води се посебна евиденција о повредама, у коју се уписују датум прегледа, име лица и опис и дијагноза повреде.

Према наводима лекара, а што је потврђено и увидом у документацију, о уоченим повредама обавештава се управник. Према утврђеној процедури, о повредама за које се сумња да су настале насилно, или лице наведе да је према њему извршено насиље, се обавештава јавно тужилаштво, у шта се НПМ уверио увидом у документацију.

НПМ похваљује поступање лекара у ОЗ Београд у вези са начином на који су обављени први прегледи и констатоване повреде лица на пријему у Завод као и чињеницу да ОЗ Београд обавештава јавно тужилаштво о сумњи да је према лицу поступано насилно приликом хапшења уз достављање релевантне документације о томе.